

E. F. SIMOLA *viljelystapojen kehitystä viime vuosisadalla*. — Oman ryhmänsä muodostavat VIILJO HYTÖSEN hauskat kuvaukset talonpojan henkisten harrastusten sekä yhteiskunnallisten ja valtiollisten pyrintöjen heräämisestä 1800-luvulla. Nämä seikat tulevat esiin kirjoituksissa *Keisari ja talonpoika* ja *Maalaisväestön herääminen* sekä esityksissä *säätyvaltiopäiväin huomattavista talonpoikaisedustajista* (August Mäkipeska, Erkki Klami, Carl Johan Slotte, Kaarlo Värri). — Teos päättyy VÄINÖ VOIONMAAN valaisevaan katsaukseen *Suomen maatalouden uudemmat kehityskaudet*.

Kaikissa tapauksissa on sanottava, että teos on mielenkiintoinen ja tutustumisen arvoinen kirja, etenkin kun maataloutemme historiaa käsittelevä kirjallisuus on toistaiseksi suhteellisen harvalukuista.

A. O.

Keskisuomalaisten ja eteläpohjalaisten maakuntakirjat. Viitisen vuotta sitten perustettu Keski-Suomen Museoyhdistys toimitti viime vuonna julkisuuteen ensimmäisen niteen suunniteltua julkaisusarjaansa »Keski-Suomi». ¹ Teos sisältää miltei yksinomaan historiallisaiheisia tutkielmia ja kirjoituksia ja ansaitsee siten erikoisesti historianharrastajain huomiota. Niteen aloittaa pari geologista kuvausta, joista MARTTI SAKSELAN kirjoittama selvittää *geologisia tekijöitä Jyväskylän seudun viljelys- ja asutussuhteiden määrääjinä*. AARNE ÄYRÄPÄÄ kertoo *Keski-Suomen esihistoriasta*, jonka muistoista eniten kiinnittävät huomiota pakanuuden ajan eräretkeilyä todistavat rautakautiset hauta- ja hajalöydöt. Mielenkiintoisessa tutkielmassaan *Keski-Suomen eräkautisia valtaus- ja asumavaiheita* VÄINÖ VOIONMAA kuvaa hämäläisten muinaista eränautintaa Päijänteen ja Keiteleen välisillä reiteillä, missä vanhan Suur-Hauhon ja Sääksmäen kihlakunnan pitäjäläisillä vielä uuden ajan alussa oli »miehen metsänsä» ja »eräsijansa», mutta missä nähtävästi muinaislemppäläiset ja kenties muinaisvanajalaiset ovat aikoinaan liikkuneet ensimmäisinä valtaajina. ALBERT HÄMÄLÄINEN kirjoittaa *Keski-Suomen kansatieteellisistä erikoisominaisuuksista* tullen siihen tulokseen, että alueen vanhan aineellisen kansankulttuurin alalla on itäsuomalainen kanta ollut vallitsevana. O. J. BRUMMER kuvaa »*Suomen Ateenaa*» niihin aikoihin, jolloin kaupunki oli suomenkielisen kulttuurityön keskuksena, JORMA KORPELA *W. S. Schildt-Kilpistä piiriläiskärinä Keski-Suomessa*, V. SARIOLA *Jyväskylän porvariain Pietarin-*

¹ Keski-Suomi I. Keski-Suomen Museoyhdistyksen julkaisuja. Jyväskylä 1935. Siv. 217. Hinta 25 mk.

matkoja 1800-luvulla, MARTTI VAULA Keurusselän kirkkoveneliikenteen vaikutusta seudun elinkeinoelämään ja ONNI A. A. REPO Jyväskylän ensimmäistä kirkkoa. Teoksen laajimmat kirjoitukset ovat HEIKKI HAAVION selostus Saarijärven kansantietoudesta, vanhan kansan tarinoista, uskomuksista, taioista ja runoudesta, sekä LAURI KUUSANMÄEN tutkimus Jämsän ja sen kappeliseurakuntien kansanopetuksen vaiheista ennen kansakoulujen perustamista, puhdasoppisuuden ajan katkismussaarnoista, 1700-luvun lukkareista ja viime vuosisadan sunnuntaikouluista ja koulumestareista. Tämän monipuolisen ja sisältörikkaan teoksen lopettaa TOIVO OJALAN esitys Keski-Suomen Museoyhdistyksen tehtävistä.

Toinen esiteltävänämmä olevista maakuntakirjoista, etelä-pohjalaisen osakunnan 25-vuotisjulkaisu Kyrönmaa III, on ilmestynyt jo kolmisen vuotta sitten.¹ Tässäkin teoksessa on joukko historiallisaiheisia tutkimuksia, joista kuitenkin suurin osa edustaa lähinnä kansatiedettä. Näistä mainittakoon ensi sijassa KUSTAA VILKUNAN tutkimus *Kappale Hiiripellon ja sen naapurikylien historiaa* ja E. A. VIRTASEN laajahko esitys *Kuvauksia Kyrönjokivarren kyläyhteiskunnista*. Edellisessä kuvataan kyröläisten muinaista kiertotaloutta, hylkeenpyyntiä ja kalastusta merenrannikolla, maataloutta ja lohikalastusta kotipaikoilla sekä eränkäyntiä ylämaan järviseduilla. Jälkimmäisestä taas saamme hauskoja tietoja vanhanaikaisen kyröläisen kylän hallinnosta oltermanneineen ja kylänkokouksineen, erilaisista omistuksista, rajalaitoksesta, paimenista ja laiduntamisesta, ojien, veräjien, aitojen ja siltojen ylläpidosta, kirkkoveneyhtiöistä, sauna- ja myllylahkoista ja moninaisista muista piirteistä kylälämmässä; kirjoituksen liitteenä on kokoelma kyröläisiä puumerkkejä. Virtasen kirjoituksen aihepiiriin liittyy läheisesti HULDA KONTTURIN esitys *Kyrön jokivarren kylien ammattilaisista*. Etupäässä muistitietoon perustuu kahden edellisen tavoin ILMARI KOHTAMÄEN laaja kuvaus *entisaikaisesta metsästyksestä Etelä-Pohjanmaalla*. Arkistolähteisiin, vanhoihin perunkirjoihin perustuva on SAIMA NIRVIN kirjoitus *talonpoikaistalon rakennuksista eteläisellä Keski-Pohjanmaalla 1700-luvulla*. Keskiajan ja uudenajan alkupuolen asutushistoriaa valaisee SYLVI PUKKILAN tutkimus *Lapuanjokivarren asuttamisesta*, kuvaus kyröläisestä kanta-asutuksesta ja savolaisista tulokkaista. Vihdoin mainittakoon J. SINNEMÄEN tutkielma *Herännäisyys ja huumori*.

A. O.

¹ Kyrönmaa III. Etelä-Pohjalaisen Osakunnan 25-vuotisjulkaisu. Forssa 1933.